

Psikopedagogoaren profil profesionalaren inguruko ekarpenak

*Francisca Arbe
Ana Aierbe
Isabel Bartau
Gloria Díaz
Juan Etxeberria
Javier Galarreta
Concepción Medrano
Arantza Uribe-Etxeberria*

Euskal Herriko Unibertsitatea
Filosofia eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea

GAKO-HITZAK: Psikopedagogia. Konpetentziak. Hezkuntza unibertsitarioa. Garapen profesionala.

1. SARRERA

Psikopedagogoaren eremu profesional eta formatzaileak estuki elkarturik egon dira hezkuntza sisteman emandako aldaketa eta eraldaketekin. Hezkuntza formaleko testuinguruan esgiten dituen ekintzez gain, esan daiteke psikopedagogoaren papera ekintza profesionala ematen den eremuan, bertan behar eta baliabideen arteko lotura izateagatik ezaugarritzen da (Monereo eta Solé, 1999). Honek formazioan maila altua eskatzea suposatzen du. Psikopedagogiako profesionala ez dugu bakarrik ezagueren inguruan prestatu behar, baizik eta momentuan edo etorkizunean agertuko zaizkion egoera desberdinei erantzuna emateko ikaskuntza jarraia eta autonomia errazten duten metodologia eta prozesuez hornitu behar dugu.

Nahiz eta momentu honetan psikopedagogiaren ekintza eremua zabalik egon, beharrezkoa da esatea bere hasiera, hezkuntza sistemaren markoaren barnean ematen dela, eta bertan egungo gizarte fenomeno berrien ondorioz behar berriak sortzen doazela, (multikulturalitatea, informazio eta komunikazio teknologien nagusitasuna, eskola porrota, famili eredu berriak,...) hauek eskatuko dituzten rol berriak, psikopedagogoek bete beharko dituzte (Del Rincón, 2001).

Hasierako formazioak, kompetentzien formazioaren bitartez erronka berri hauei aurre egiteko gaitasun profesionaletan lagundu behar du psikopedagogoa. Ikaskuntza eta esperientzia berrietara irekiak egongo direnak, pertsonekin konpromisoa hartuko dutenak, aurreikusteko gai izango direnak, eta al daketa bultzatuko duten profesionalak formatu beharko ditu. Baina, zeintzuk dira psikopedagogo lanbidean aritzeko oinarri sendo bat osatuko duten kompetentziak? Villa-k (2002) Europako 97 unibertsitatek parte hartu zuten ikerketa batetan oinarriturik, non 30 kompetentzi definitzen diren, oinarritzko hamar kompetentzia proposatzen dizkigu, gaitasun hauekin zerikusia dutenak: 1) ezagutzak praktikara aplikatzea; 2) planifikatzea eta antolatzea; 3) informazioaren kudeaketa; 4) egoera berrietara egokitzea; 5) arazoaren ebazpena; 6) Ekipo interdisziplinarretan lan egin; 7) egoeran adituak ez diren pertsonekin komunikatu; 8) multikulturalitate eta dibertsitateaz jabe izan; 9) proiektuen diseinu eta kudeaketa; 10) konpromiso etikoa.

Era berean kontutan izan behar dugu, psikopedagogoek beste profesionalen hezkuntzako eremuak elkar banatzen dituztela. Manzanarek (2004) dioen bezala, beharrezkoa da hezkuntza tituluetako formaziozko edukiak, helburu desberdinetakoak moduluetan antolatzea, eta beraien arteko erlazioak lorpen maila bat ematea, irakasle, pedagogo, psikopedagogo eta gizarte hezitzaileentzat definitutako kompetentzia orokorretan. Aldakorrak diren eskakizunei erantzuna emateko, malgua den antolaketa baten bidez. Honela eratzun olinpikoen tankerako figura bat eratzten da, non elkarlanerako eremuak egongo diren, baina era berean bakoitzak bere espezialitateko ekarpenak egin ditzake. Figura guztiz osatua, profesional desberdinen arteko koordinazio, interakzio eta diziplinartekotasunetik sor-tzen da (Villardon, 2002).

Alabaina, Psikopedagogiaren eremu profesionala garatu dadin, neurri handi batetan eremuan bertan berezko lan dinamika, ikerketa, hausnarketa teoriko eta praktikokoak, ezagutza berrietara eramango gaituen eta praktika profesional berriak eragingo dituen gaitasunaz baldintzaturik egongo da (Coll, 1999). Psikopedagogiako profesionalari konpromiso nagusi bat inposatzen zaio: bere profesioaren ikerketa garatzea, planteatzen diren egoera eta problematika bakoitzaren aurrean ikerketa-ekintzaren bidez. Eta hau dena, bereganatzen duen hezkuntza errealitatearen ikuspegi global, konplexu eta dialektiko batetik, zeina errealitatearen aldaketarekin konprometitua dagoen.

Bere profesioa garatzea eta ikertzeak, bere barnean, eta ekintza ematen den hezkuntza erakundean inplikazioa sustatzea suposatzen du, atzemanaz apropos ikasten duen hezkuntza testuinguru baten zati dela, non konfiantza, ardura, ezagutza eta kolektiboen trukaketa ematen den eta honen jabe delarik jokatzeko eskatuko dio psikopedagogoari (Baelo, K., 2002).

2004-2005 ikasturte akademikoan, Euskal Herriko Unibertsitateko Psikopedagogia titulazioko erakunde ebaluaketa egin genuen. Prozesu honen bidez jasotako formazioaren balorazioan sakontzeko aukera izan dugu, hala nola psikopedagogiko karrera bukatu dutenen egungo egoera laborala eta

ematen den formazioaren arteko erlazioa ere aztertu da. Esperientzia honetatik abiatuta, ikasleri psikopedagogian lizentziatura amaitua duten ikasleek beren formazioari, laneratzeari eta lan egoerari ematen dioten balorazioa eta lotura aztertzea izan da, gure lanaren helburua da. Hala nola baita ere psikopedagoaren profilak Goi Mailako Hezkuntzan emango den Europar Bataunarekin bat datozen planteamenduak eta erronkak eskatzen dituen konpetenzien definizioan aurrera egitea.

2. ALDE METODOLOGIKOA

2.1. Helburuak

Lan honen helburu orokorra Psikopedagogiako lizentziatura amaituta dutenak formazioari, laneratze eta lan egoerari buruz egiten duten balorazioa aztertzea da, gaitasunen, laneratzearen, eta lizentziatuen etorkizuneko garapen profesionalaren hobekuntza eta titulazioaren gizarte proiektzioa handitzeko asmoarekin.

Helburuak ondorengoak dira:

1. Psikopedagogiako lizentziatura amaitua dutenek, beraien formazioari, laneratzeari eta lan egoerari buruz egiten duten balorazioa aztertzea.
2. Lizentziatura amaitu dutenen formazioa, beraiek horri buruz duten ikuspegiarekin erlazionatzea.
3. Langabezian edo lanbidearekin erlazionaturik ez dauden lanbideetan dauden tituludunen ibilbidearen azterketa, aurkitu dituzten zailtasunak, lana bilatzeko erabilitako teknika eta estrategiak, eta etorkizuneko beraien proiektuak ezagutzeko.
4. Psikopedagoaren profil profesionalaren konpetenzien definizioan aurrera egitea.

Azterlana bi isurialdetan egituratu da: lehena, enpirikoa, psikopedagogia titulua amaitu duten ikasleei zuzenduriko galdeketa batez funtsaturik, zeinak lanaren lehen hiru helburuei erantzun nahi die. Bigarrena berriz, laugarren helburuari dagokiona, praktikan ari diren profesionalei eginiko elkarrizketa erdi egituratu batetan sustengatua.

2.2. Psikopedagogiako ikasketak amaitu dituztenen lagina

Lagin hau psikopedagogiako 90 lizentziatuz osaturik dago, hauek gaztelania eta euskarazko ibilbideetakoak direlarik, eta beraien ikasketak 2001 eta 2003 ikasturteen artean amaitu zituztelarik. % 33-ak karrera 2001-eko ikasturtean amaitu zuen, % 41,1-ak 2002-an eta % 25,6-ak 2003-an. Lagin

honetako ikasleen adinak 23 eta 52 urteen bitartean daude, eta % 75-a 24 eta 28 urte tartean kokatzen dira.

% 78,9-ak Irakasle-eskolako titulazioan dute jatorria, % 13,3-ak Gizarte hezkuntzako Diplomaturatik eta gainontzekoak Pedagogia (% 6,7) eta Psikologiako (% 1,1) lizentziaturetatik datoz.

2.3. Berriemaileak

Bigarren fase batetan eztabaida talde bat eratu zen, Gipuzkoan psikopedagogiaren eremuekin erlazionaturik dauden lanbideetan, bai hezkuntza formalean eta ez formalean, denbora osoan lan egiten duten bost profesional ez osaturikoa. Profesional hauek titulazioko praktiketako ikasleriaren tutore dira. Aukeraketa adikortasun eta esperientziaren irizpideen pean egin zen, era berean beraien aurre formazioa eta urteen esperientziari buruzko egoerak aurkeztuz.

2.4. Tresna eta teknikak

Puntu batetik bost puntutara dion Lickert eskala erako galdeketa bat prestatu zen, non item desberdinak konbinatzen diren, batzuk trataera estatistikorako gai direnak eta beste batzuk era kualitatibokoak.

Galdeketa eragilea honako hau da: A) Identifikazio akademiko eta profesionalerako datuak (anonimotasuna gordez) B) Formazioaren balorazioa C) Formazioa eta lan egoeraren arteko erlazioa D) Laneratzeko eta ekin-tza eremuak E) Lan munduan integratu ez direnen egoerak.

Baita ere aztertu dira psikopedagogian lizentziatura amaitu dutenek formazioaren beste alde batzuen inguruan duten ikuspegia eta karreratik gordetzen dituzten oroitzapen positibo eta negatiboekin erlazionatu da.

Talde eztabaidan erabiliko teknika elkarrizketa erdi egituratua izan zen, lan honetarako «ad hoc» egindakoa, kontutan izanik helburua profil profesionalaren konpetentziak identifikatzea dela. Bilera audio bitartez grabatu zen eta ondoren jasotako informazio guztia transkribatua izan zen ondorengo azterketa eta kategorizaziorako.

2.5. Emaitza eta eztabaida

Lorturiko emaitzak hiru guneren inguruan aurkezten dira: jasotako formazioaren balorazioa, karrera amaitu dutenen hezkuntza mundutik lan mundura ematen den trantsizioa, eta azkenik, elkarrizketatuak izan diren profesionalen adierazi dituzten konpetentzien kategorizazioa.

2.5.1. Jasotako formazioaren balorazioa

Lehenik eta behin, esan beharra dago karrera amaitu dutenen gehien-goak (%93,3) lizentziatura hau ikastea, aukeraketa ona izan dela diotela. Honek indartu egiten ditu aurretik ikasleei formazio garaian egindako beste hainbat ebaluaketetatik jasotakoa eta titulazio honetako erakunde ebaluaketan jasotakoa. Era berean, gehiengo nagusiak (% 97,8) egindako ikasketen inguruko interesa nabarmentzen du. Ezta beraien ikasketak amaitzetik igarotzen den distantzia, ezta egun gazteek lan munduan txertatzeko dituzten zailtasunak, ez diete eramaten bere aukera eta bere formazioa dudatan jarzea.

Erabakia egokia izan zela pentsatzea beste hainbat aspektuekin zerikusia izan dezake, hala nola momentu hartan hura egitea eraman zien motibazioa, egindako ikasketekiko interesa eta antzemandako zailtasuna. Aukeraketa hori egitearen arrazoi nagusien artean hauek nabarmentzen dira, formatzen jarraitzeko desioa (% 93,2), hezkuntzarekiko interesa (%8 7) eta profesional bezala areagotu ahal izatea (% 44). Bakarrik % 17,6 batentzat izan zen garrantzitsua lana lortzeko aukera. Psikopedagogiako ikasketak egitea suposatutako dien zailtasunari dagokionez, ikusten da erdia baino pixka bat gehiagok (% 55,6) zailtasun maila, erdi mailakoa dela antzematen dute, eta gainontzekoak karrera burutzeko zailtasunik izan ez dutenen (% 26,7) eta zailtasun maila altua antzematen dutenen (% 18,1) artean banatzen dira.

Psikopedagogiako karrera amaitu duten gehiengo nagusiak, (% 87,6) pentsatzen dute *unibertsitateko zerbitzuen antolaketa eta funtzionamendua* egokia dela.

Psikopedagogiako karrera amaitu duten %68,2-ak pentsatzen dute formazio prozesurako eskuragarri diren *instalazio eta azpiegiturak* (gela, ekipamenduak, etab.) egokiak direla. Gela batzuen akustika txarrak eta gelako altzarien egoera desegokia negatiboki baloratua izan da ikasle batzuegan-dik.

Erdia baino gehiagok (% 55,5) *irakasleriaren antolaketa* ongi baloratzen dute. Hala eta guztiz ere karrera amaitu duten ikasleek hiru zailtasun mota seinalatzen dituzte zentzu honetan: ordutegiaren banaketa sobera astuna edo adostezina; ikasketa planetik sortzen diren zailtasunak (bi ikasturtetan egiteko kredituen soberako kantitatea, titulazioa motzegia dela...) eta lau hilabeteetako irakasgaien banaketaren desoreka.

Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen % 78,7-ak, Psikopedagogiako titulazioa egiteko, Fakultatera iristen direnean, bertako *harrera eta atentzioa* egokia dela sumatzen dute baita ere.

% 70,8-ak pentsatzen dute formazio eskaintza egokia dela gaitasun profesionalen garapenerako. Batzuk honen inguruko oroitzapen positiboek informatzen gaituzte, «*Ikasitakoaren (teoria) eta praktika profesionalaren arteko gertutasuna. Lan egiten den eremuen zabalkundea*». Baita ere kontrako esanahiarekin, % 29,2-ak zailtasunak sumatzen ditu formazio eskain-

tza eta garapen profesionalaren artean, adibidez ondoko hau baieztatuz: «*Iruditzen zait benetako lanak ez duela zerikusirik ematen den formazioarekin*».

Ikasgaietan jasotako formazioaren inguruan duten ikuspuntua onargarria dela baieztatu daiteke, hobe esanda altua. Bakarrik % 11-ak baloratzen du formazio hau era negatiboan. Oroitzapen positiboen azterketan, irakasgaien ikuspuntura, barietatera, edota ekarritako materialetara jotzen da ikasleen interesa pizteko zentzuarekin..

Irakasleriaren metodologiari buruz egiten duten balorazioa ere positiboa da, gehiengoak (% 68,5) pentsatzen baitute ikasleen parte hartzea eta ikaskuntza bultzatzen dutela. Beraien oroitzapenetan, talde lan eta lan praktikoen eraikuntza azpimarratzen dute, nahiz eta hainbat zailtasun seinalatzen diren irakasleen metodologian, hala nola, lanen gehiegizko kantidadea, formazioa eta lana batera eramateko arazoak, eta euskarazko material falta.

Practicum-ean jasotako formazioak balorazio altua jasotzen du. Irakasleriaren oroitzapen positiboen artean azpimarragarria da batzuen poztasun eta betetasuna egindako ikasketen ondorioz, kasu batzuetan zera baieztatuz «*praktikak dira, ekintza psikopedagogikoaren gehientsuena ikasten den lekua*». Oroitzapen negatiboak antolaketa ikuspegitik doaz zuzenduta.

Psikopedagogiako karrera amaitu dutenek oroitzapen positibo gehiago idazten dituzte negatiboak baino. *Oroitzapen positibo* nagusiak irakasleriaren artean izandako erlazio on eta aberatsei, irakasleriarekiko ikuspegi eta berriarekiko erlazio onari, eta irakasgaien ikuspegi positiboari dagozkienak dira.

Laburbilduz, Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen gehiengoek unibertsitateko antolakuntza eta funtzionamendua bezalako formazio aspektuen balorazio erdi edo altua elkar banatzen dute. Nahiz eta beste aspektu batzuk zalantzan jartzen dituzten, hala nola irakasleriaren antolaketa (ordutegi banaketa, lauhilabeteko irakasgaien banaketa, instalazio batzuk).

2.5.2. *Hezkuntza mundutik, lan mundura*

Emaitzen bigarren atal honetan zera aurkezten da, lehenik eta behin, lan munduan txertatzeko Psikopedagogiako karrera amaitu dutenek jasotzen dituzten muga eta zailtasunak, eta bigarrenik, titulazioaren eragina praktika profesionalaren hobekuntza eta lan munduan txertatzearen prozesuan.

A) ESPERIENTZIATIK ABIATUTA: TXERTAKETARAKO ZAILTASUN ETA MUGAK

Ukaezina da, Psikopedagogiako karrera amaitu dutenek, gainontzeko gazteen antzera, aurreko garaiekin konparatuz zeharo aldatu den egoera baten aurrean daudela, non lan munduan txertatzeko eredu automatikoa amai-

turik dagoen, zeinak aurreko garaietan ikasketa unibertsitarioak amaitzerakoan lan munduan txertatzea aseguratzen zuen. Denbora gutxian, ekoizpen sistema, gizarte sistema eta sistema ekonomikoaren eboluzioari esker, hezkuntza mundutik lan mundura ematen den aldaketa zerbait lineal, puntual, ia automatiko eta definitiboa izateari utzi dio, eta ziurgabetasunez betetako prozesu batetan bihurtu da, Echeverriak (1997) prozesu motel, luze, arriskutsu, dibertsifikatu eta konplexu bezala definitzen duena.

Psikopedagogiako lizentziatuek adierazten dituzten eskaeratan, gutxi gora behera era esplizituan, aditzera ematen dute, trantsizio prozesurako prestakuntza hobea eta laguntza gehiagoren beharra dagoela. Eskaera hauek ikuspegi pedagogikotik azaltzeko, komeni da orotaraztea informatzaileen %93'3 beraien iritzien egokitasunean berresten direla. Hau da, ez dituzte beraien ikasketak dudatan jartzen, guttiz aurkakoa honelako lekukotasunak ohikoak direlarik «*Inoiz ez naiz karrera hau egiteaz damutu, guttiz kontrakoa*», «*Esperientzia aberatsa eta onuragarria izan da, irakaskuntzan eta laguntza zerbitzuetan lanean egon ondoren ikasleen mundura hurbiltzea eta beraien tokian gotea oso positiboa izan da*»; honek beren zentzu kritikoa gutxitu gabe.

Pitzadurarik gabeko balorazio honetatik jasotzen dute zentzu eta esanahi pedagogikoa beren kritika eta eskaerek. Kritika hauetatik, garrantzitsua dira nabarmentzea prozesu formatzaileari buruz aipatu ditugunak, errepikariak izateagatik (teoria eta praktikaren arteko erlazioa, practicumaren epea eta profesionalen esku hartze eremua handitzea), hala nola ugariak diren beste batzuk, ados daude trantsiziorako esku hartze orientatzaile bat bultzatzearen larrialdia dagoela. Zentzu honetan, trantsiziorako orientazioaren eskaerak, helburu horretarako zehatzak diren esku hartze eta programa orientatzaileen gabetasunari esker sentitua den beharretik sortzen da. Eskaera hauek bat datoz trantsizioa lantzen duten ikasketa eta ikerketen emaitzekin, non ikuspegi desberdinetatik, prozesu horretan subjektuarekiko «laguntasunaren» beharra eta erakunde eta taldeek subjektuengan izan dezaketen garrantzia erakusten duten (Romero Rodríguez 1993; Alvarez González 1995; Corominas e Isus, 1998).

Baita ere aipatzen da, zailtasunak eta mugak seinalatzerakoan, Psikopedagogiako karrerak duen ospe maila, eta psikopedagogoen lan eta funtzioen desberdintze handiagoaren beharra. Psikopedagogiako ikasketek duten ospe mailari dagokionez, erlazonaturik dago karrera desberdinek dituzten gizarte eraikuntzekin, karreren egoerarekin eta batzuei eta besteei egokitzen zaien balorazioarekin. Ez dugu dudarik ikusten, beren lanaren eta profesionaltasunaren gizarte garrantziari buruz. Argi eta garbi azaltzen dute beren lanaren ezagutza eta gizarte balorazioaren falta, ustez titulazioari atxikitzen zaizkionak, hitzeko espresioen bidez estratifikazioari eta profesioen balorazioari buruz hitz egiten digute «*Psikopedagogiako karrera ez du beste karrera batzuk bezain besteko balorazioa jasotzen*» edota antzeko esaldien bidez, «*Psikopedagogoen profila ez dago gizarte mailan erreko-*

nozitia, eta profesionalki ez zaigu baloratzen». Kasuren batetan edo besten, ekintzan, aldaketarako aukera ikusten da «Borrokatu egin behar da psikopedagogoaren figura gizartean ezagutzera emateko, dezente ezezaguna dela iruditzen baitzait».

Psikopedagogiaren lanbidearen funtzio eta ekintzak argitasun gehiagorekin desberdintzeko beharrari dagokionez, bere erlazioa aurretik aipatutakoarekin begi bistakoa da, baina honek lanbideari, psikopedagogiako profesionalei eta hauek beste profesionalekiko eta lanbide sektoreekiko lan munduan izan dezaketen leku desberdinei egiten die erreferentzia.

Honela gogoratu beharra dago badirela hainbat aldagai, zeinetan adostasun handia dagoen desberdintasun horiek azaltzeko duten gaitasun handiagatik. Hauen artean azpimarragarriak dira genero desberdintasunarekin erlazonaturik daudenak, beren influentzia eta azalpen zamagatik. Gainera, hezkuntza eremuan, Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen kopuru bat kokatzen den lekuan, antzematen dute lanbidea ez dagoela guztiz kokatua eta beraien profil profesionala ez dagoela aintzat hartua, hemen profil hori bereganatzeko eta aurre egiteko erronka dago zintzilik, nahiz eta egindako esfortzuak eta lortutako lorpenak hor egon, urruti gaude psikopedagogiako orientazio eta esku hartzeak, legezko araudiak eskatzen duen zehaztapen praktikoa lortzetik, hala nola hezkuntza zentro guztietan ezartzeko zeuden gabeziak gainditzetik.

B) LAN MUNDUAN TXERTATZEKO PROZESUAN TITULAZIOAK DUEN ERAGINA

Orokorrean psikopedagogiako ikasketek lan merkatuan txertatzeko duten eraginaz Psikopedagogiako karrera amaitu dutenek duten iritzia positiboa da: % 36'1-ak ikasketek lanera sartzeko lagundu dietela irizten dute, kasu batzuetan ikasketa hauek beharrezkoak direla goraipatuz. Ehunekoak 51'4-era ailegatuko dira, laneratzean, mantenuan eta sustapenean lagundu zieten irizten dutenak batzen baditugu. %27'5-ak dio lehenagotik bazeukatela lana edota lehenago burutako titulazioari esker lortu izan dutela txertaketa lan munduan. Azkenik % 21'4-ak irizten du ez diola ezertarako edo gutxirako balio izan diotela ikasketa hauek. Normala den bezala, ikusten da titulazioak lana bilatzen lagundu ez dieten horiei edota nahi ez duten lanean bukatu duten horiek direla, beraien lanak ikasketekin erlazio gutxi dutela esaten dutenak.

Azpimarragarria da, karrera hau egitea erabakitzeke aipatzen dituzten garrantzizko arrazoen azterketan aurkezten den kontrastea. Honela gehien-goarentzat, hau da % 93,2-arentzat garrantzizko arrazoia formatzen jarraitzea izan zen, bitartean % 17,6-arentzat bakarrik izan zen garrantzitsua lizentziaturak lan eta sustapena aukerak eskaintzeak. Hala ere, gehiago sakondu beharra dago eta batez ere, jarraitutako bakarkako ibilbidearen ikerketa gehiago egin behar dira, aukeraketa horretara bultzatu zituzten iguripen desberdinak zein mailataraino bete diren edo ez ikusteko.

C) LAN MERKATUAN DAGOEN EGOERA: TITULAZIOAREKIN LOTURA

Aurretik nabarmendu dugun bezala, desberdintasunak daude Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen artean, burutu dituzten ikasketen eta burutzen duten lanen artean egiten duten loturaren arabera. Desberdintze honek txertaketa profesionala eta lan txertaketaren arteko bereizketa argi bat egitea ahalbidetzen du. Lehenengoan titulazioarekin lotura egiten duten eta karrera amaitu duten ikasleak daude ordezkatuak, alde batetik lan ekinzarekin lotura egiten dutenak, eta beste aldetik praktika profesionalean hobekuntza ekarri diotenak. Egoera honetan Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen % 62,7-a aurkitzen da, zeintzuek psikopedagogiako ikasketen eta beren lanaren arteko erlazioa puntuazio altuekin baloratzen duten, % 12-ak erdi puntuazioarekin baloratzen dute. Beren praktika profesionala hobetzen dutela baieztatzen dutenak % 78,5-a dira. Errealitate honetan oinarririk aurkezten dira Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen lehen kolektiboa eta ondoren egoera desberdinetatik titulazioarekin erlazioa duen lan merkatuan leku bat bilatzen dutenak daude.

Ikasketekin erlazionatuta dagoen lana burutzen duten titulatuak azpilaginak, desberdintasun demografiko eta akademiko gutxi aurkezten dituzte Psikopedagogiako karrera amaitu duten gainontzekoekin. Talde hau lehenagotik lana zutenak eta ikasketak aldi berean egin zituztenez, eta inolako lan esperientziarik ez zutenek dago osaturik. Lehen lanaren bilaketa aktiboa berehalakoa izan zela ikusten da, eta baita ere ikusten da formazioa ez zutela alde batera utzi, hori bai intentsitate eta dedikazio maila desberdinekin, lan bilaketarekin bateratu eta jarraitzen da. Gutxi dira beren ikasketa proiektuen artean oposaketan prestaketa sartzen dutenak.

Lehen lanaren bilaketari dagokionez ezagutu eta erabiltzen diren teknika eta baliabideak handiak eta dibertsifikatuak dira. Lan organismoen ezagutza daukate (INEM, Langai, ...), prentsako iragarkien jarraipena egiten dute, elkarte profesionalekin harremanetan jartzen dira, beren burua hautagai aurkezten dute, zentroak bisitatu dituzte eta baita ere internet bezalako baliabide teknologikoak erabiltzen dituzte. Lana bilatzeko eraginkor eta erabilieta bezala ondorengoak nabarmentzen dituzte: Hezkuntza saila, gizarte sareak eta jabetasun pribatuko zentroetara bisitak. Maila baxuago batetan lan zerbitzu publikoak, oposaketak, iragarkiak eta erakunde profesionalen bidez. Eta baita ere maila oso apal batetan karrerako praktikak burututako lekuan, Internet eta autoenplegua izango ditugu.

Karrera bukatu eta lana bilatu arteko igarotako epea % 27,5-arentzat hiru hilabetetako izan zen, eta erdia baino gehiagok (%5 4,5) lan horretara lehen urtearen bitartean ailegatu zen. Azkenik % 12 batentzat lanbide txertaketa hau bigarren urteraino luzatu zen. Karrera bukatu zutenetik lehen lanera sartzen diren Psikopedagogiako karrera amaituak dutenak kontratu bat eta hiru artean izan dituzte. % 25,6-ak kontratu bakarra, % 39,5-ak bi kontratu eta % 23,3-ak hiru kontratu izan zituzten. Gainontzekoetan kontratuen

kateamendu bat nabari da, zeinak kontratu zenbaki handi bat adierazten digun, honek ez du harritzen nahiz eta fenomeno ezagun handia izan. Gehiengo nagusi batentzat lan jardunaldi mota dedikazio osokoa da. Gutxiengo batek, bi kasutan, beren berezko lana eraiki dute ekimen ekintzaileen bidez. Kontratu motaren arabera ez daude desberdintasun garrantzitsurik denborazko kontratu, kontratu finko eta kontratu mugagabeen artean. % 5,4-ak zatikako dedikazio eta aldi baterako izaerako kontratua dute.

Formazio gehigarriari dagozkien behar orokorrei dagokionez, «*Euskara*», «*Informatika*» eta «*Sektorearen ikasketa zehatzak*» nabarmentzen dira. Azkenik, lana eta ikasketen artean lotura egiten duten karrera amaitutako ikasleen talde honetan, «*Irakaskuntza*» eta ondoren «*Zerbitzuak*» dira gehien seinalatzen diren ekintza sektoreak.

D) SARBIDE SOMATUA / SARBIDE ERAGINKORRA

Titulazioaren eta beren lan egoeraren arteko lotura egiten ez duten Psikopedagogiako karrera amaitu dutenen taldea, konplexua eta heterogeneoa da. Talde honen egituran, ikasitako azken promozioiko ikasleak aurkituko ditugu, hau da 2002-2003 ikasturtekoak. Beste promozioekin konparatuta, talde honen presentzia handiagoa, karrera bukatzetik galdeketa pasatzera igaro den denboraldi motzak azaltzen du, eta denboraldi honek ez du lagin orokorraren lanerako txertaketarako behar duen denboraren batzaz besteko muga betetzen. Arrazoi berdinarengatik datuetan gutxiengordezkatuak diren Psikopedagogiako karrera amaitu duten ikasleak 2001-ean karrera amaitu zutenak dira, eta 2002-an karrera amaitu zuten informatzaileak erdiko posizioan egongo dira.

Talde honetan gertuko edo urruneko etorkizunean psikopedagogiako titulazioak emango dien laguntzaren ikuspegiaren inguruan desadostasunak daude. Kasu batzuetan nahiz eta Psikopedagogiako karrera amaitu dutenek esan titulazioak orain arte ez dietela lagundu, beren buruak etorkizunean ikasketekin erlazionatutako lan batetan ikusten dute. Lehenagotik aurre egin eta aurre egiten dieten zailtasunen jakitun dira, baina hala eta guztiz ere aholkuak jaso eta bilaketa aktiboa mantentzen dute.

Honela gerta daiteke, «itxaron epea» nahi den helburua lortzeko ekintza planaren zati izatea. Honen adibidea bere ikasketak azken promozioan amaituriko lizentziatu gazte baten kasuan aurki dezakegu. Lana berehala lortu zuen, gainera aipatzen du lanak ikasketekin maila jakin bateko lotura gordetzen duela. Hala ere gaztearentzat bere bideko pausu bat besterik ez da izango, bide honen amaiera «*beranduago Hezkuntza zentroko Orientatzaile izateko oposizioak egitean egongo da*». Titulatuak jabe dira bilaketaren atzeratze honek aukerak handitzen dituen formazio gehigarriak egiteko aukera ematen diela, «*Badakit EGA titulua beharrezkoa dela*».

Baita ere badira beste tituludun batzuk lan txertaketa beste lan ekintza batzuetako sektoreetan egin dutenak. Batzuk lehenagotik lan hori zeukate-

lako, karreraren zehar lanean ere jarraitzen dute, beste batzuk lan horietara sartu dira beren titulazioarekin zerikusia zuen lan baten emaitza gabeko bilaketaren ondoren, eta beste batzuk (Psikopedagogiaren munduan sartuak zirenak) beren kontratuak bukatzeke dituztenak izango dira. Honelako kasuetan beren iguripenak jaitea sinesgarria dirudi, nahiz eta aipatzen duten beren titulazioarekin bat datorren lanaren bilaketa ez dutela alde batera utzi.

2.5.3. *Konpetentziak*

Lan honen sarreran esandako konpetentzia orokorren lorpenaz gain, beharrezkoa iruditu zaigu profilarantzat garrantzitsuak edota beharrezkoa izango diren beste konpetentzia batzuen ikerketa. Gure informatzaileekiko galdeketa zehar aurkitutako konpetentziak sistematizatu eta antolatzeko helburuarekin hiru taldetan multzokatu ditugu, Maizteguik eta Santibañezek (2002) ezartzen duten sailkapenaren arabera, instrumentalak, pertsonarte-koak eta sistematikoak.

A) KONPETENTZIA INSTRUMENTALAK

- «Erabiltzaileen» gaitasunak baloratzeko teknika eta instrumentuak erabiltzeko gai izatea, honela norbanakoaren garapenerako laguntzaileak izango diren erantzunak, baldintzatuko dituen testuinguruaren eraikuntza orientatzeko.
- Irakasleriaren eta hezkuntza sistemaren globaltasunaren funtzionamenduaren gakoak eta beren lege markoa kontutan hartzeko eta identifikatzeko gai izatea, honela planifikazio, esku hartze eta erabakiak hartzeko prozesua orientatu ahal izateko.
- Informazioa nahiz irakasleriaren laguntza eskakizunak testuinguruan sartzeko gaitasuna izatea, honela beraien esku hartzeen aukerak era positiboan berreraikitzeke.
- Eskaerak jasotzeko gai izatea, berehalako irtenbiderik bilatu gabe, eta erlazio profesionalerako testuinguru bat sortzea prozesuaren protagonista direnen autonomia eta garapenean laguntzeko definitutako beharrei aurre egiteko.
- Lan egiten dugun pertsonen behar formatzaileak detektatzeko gai izatea, honela egoeraren arabera erantzungo duten baliabideen bilaketa edo garapen profesionalak garatuko dituzten iniziatibak egiteko.
- Familiak aholkatzeko gai izatea, honela elkarlanean planteatutako egoera desberdinetan lan konpromisoak eta kolaborazioak egiteko.
- Adostutako helburuen lorpenean, hainbat pertsonen parte hartzea, eta lana aurrera eramateko programa zehatzak elaboratzeko eta garatzeko gai izatea.

- Tutoretza eta Orientazio akademiko eta profesionalaren programak koordinatu eta liderra izateko gai izatea, era berean parte hartzaile guztiak prozesu hauetan inplikatu eta ikasleriari baliabide hauetara sarbidea errazteko gai izatea.

Konpetentzia hauen adibide bat protokoloaren ondorengo aterakin honetan aurkituko dugu: *«Zentro baten arduradunak arreta zuzeneko taldearekin batera ikastetxeko proiektua eraikitzeko konpetentzia izan behar du. Bereztasun bat bada, arduradun berak ere zuzeneko arreta egiten du, arreta zuzeneko taldearen partaide baita... Talde guztiek lan komuna izango dute subjektuarekiko esku hartze praktikoan, beren beharrei erantzuna emateko talde bakoitzak duen programaren garapenaren bitartez... Bere funtzioa taldearekin batera ikastetxeko proiektua eraikitzea, eta urtekako zerbitzuen proiektua nola aurrera eramatea erabakitzea izango da».*

B) PERTSONENARTEKO KONPETENTZIAK

- Giza erlazioak eta erlazio pertsonalak ulertzen eta azaltzen lagunduko digun entzute aktibotik eta empatiatik erlazio bat eraikitzeko gai izatea.
- Profesionalen taldeak eraiki eta haiekin lan egiteko gai izatea, honela beren ardurapeko lanei era kooperatibo eta kolaboratzailean ekiteko.
- Praktikaren inguruko hobekuntza eta etengabeko hausnarketen jarraiera mantentzeko, eta praktika eta esperientzien talde azterketatik ikasteko gai izatea.
- Beste profesional batzuen praktiken azterketa prozesuak errazteko gai izatea, honela beren erronka profesional eta pertsonalei aurre egitea erraztuz
- Solaskide desberdinen koordinazioan parte hartu eta parte hartzaileek guztiek laneko prozesu desberdinetan beren esku hartzea erraztuko duen lan klima egoki bat eraikitzeko gai izatea.
- Tentsioa eta lan prozesuen ziurgabetasun egoerak jasateko gai izatea, honela elkar banatutako arduetatik gertutasun konstruktiboa ahalbidetzen duten inizatibak garatuz.

Adibide antzera, zera jasotzen dugu protokolotik *«Oso garrantzitsua da erlazio gaitasunak lantzea. Aktiboki entzuten jakitea, erantzun azkarrak ematea. Empatiaren gaia, bestearen lekuan jartzen jakitea, bere egoeratik ulertzeko gai izatea. Hemendik habiatuta pertsonara gerturatu, ekipoa egin eta funtzionatzen hasteko garaia da. Ulertu beharra daukagu orientatzailea laguntzeko dagoela, baina berak bakarrik ezin duela funtzionatu eta beraien laguntzarik gabe ez duela zentzurik orientatzailea bera existitzea».*

C) KONPETENTZIA SISTEMATIKOAK

- Parte hartzen dugu erakundearen helburuen garapenerako aurrera eramaten diren proiektu eta eskumenen lider ardura barneratzeko gai izatea.
- Hezkuntzaren berrikuntzan ematen diren aldaketa prozesuak ulertzeko gai izatea, honela bere esku hartzearen erritmoa hezkuntza erakundeen aldaketa baldintzei egokitzeko gai izatea.
- Beren lana, jarraia den hobekuntza prozesu bezala ulertzeko gai izatea, honela jabe izan daitezen beren lanak beren transformazioa bultzatuko duela.
- Beren esku hartzean berriztatzaileagoak eta berriagoak diren lerro pedagogikoak indartzea, honela beren solaskideen beharrak landu eta abordaiatzeko, bide berriak zabalduz.
- Zerbitzuak antolatu eta kudeatzeko gai izatea, hala nola beste profesionalen funtzioak artikulatzea, helburuen garapenean inplikazioa eta funtzionamendu parte hartzailea ahalbideratzea.
- Esku hartzea ikasleaz gain ulertzeko gai izatea, honela antolakuntzan, metodologian eta hezkuntza prozesuen didaktikan aldaketak ahalbideratuz.

Protokoloaren beste zati batetik adibide hau atera dugu *«Ekintzarekiko ardura edo zuzendaritza funtzioa betetzen duen profesional espezializatua da. Garatu beharreko ekintza beste maila batetik ikusteko lana izan beharko luke, beste maila horretatik irakurtzen eta ebaluatzen jakinez. Beharren arabera, baliabideak, proiektuak, planak, orientazioak, formazio ikastaroak, era antolatu batean eraikitzen jakitea. Hori egin daitekeela berma-tzen duena»*.

3. ONDORIOAK

Gure lanaren lehen helburuari dagokionez, karrera bukatu duten taldearentzat aukeraketa egokia izan zen titulazio honen aukeraketa, honekin batera formatzen jarraitzeko desioa eta hezkuntzarekiko interesa, hala nola profesionalen sustapena errazteko ere egokia izan da. Gainera honelako oroitzapen positiboak idazten dituzte, adibidez, irakasleriarekiko erlazioak, eta orokorki, jasotako formazioarekiko. Aldaketa baterako desioa azaltzen diguten espresioak, irakasleriaren antolaketa eta instalazioen ingurukoak dira. Balorazio honek 2004-05. urteko titulazioaren erakunde ebaluaketan jasotako emaitzen alde egiten du.

Bigarren helburuari dagokionez, psikopedagogiako ikasketak amaitu dituztenak irizten dute psikopedagogiako ikasketak burutzeak beren lan txertaketan eragin positiboak izan dituela. Beraien ustetan desiragarria izango litzateke esku hartze orientatzaile bat edota lan mundurako trantsizioan «laguntasun prozesu» bat, beren zailtasunak arintzeko helburuarekin,

hala nola teoria eta praktikaren erlazio handiagoa eskatzen da. Titulazioaren gizarte balorazioa eta errekonozimendu falta nabarmentzen dira, gainera psikopedagogoen funtzio eta lanak argitasun gehiagorekin bereizteko beharra dago.

Hirugarren helburuaren kasuan, karrera amaituta baina langabezia dauden horiek edota beren titulazioarekin zerikusirik ez duten lanetan lan egiten duten horiek, ikasketa hauek txertaketarako dituzten zailtasunekiko ikuspegi errealista dute, baina aholkuak jasotzen dituzte eta bilaketa aktiboa egiten dute. Laugarren helburua, psikopedagogoaren profil profesionalaren kompetentzien identifikazioan aurrera egitearena da, honek testuinguruarekiko konpromisoa duen profil profesionalera eramango gaitu, eta konpromiso hori baita ere kompetentziekikoa izango da, honela era kooperatibo eta kolaboratzaile baten bidez, beren ardurapeko lanak, era etiko eta zorrotasun profesionalarekin aboratzten lagunduko die. Edozein eratan, gure laneko informatzaileek jaso dituzten kompetentziak, Villa-k (2002) psikopedagogoaren profil profesionalaren kompetentzien ezaugarriak definitzeko erabilitako kompetentzia orokorren barnean sar ditzakegu. Azkenik psikopedagogoaren eremu profesional eta formatzailearen garapen eta indartzearen helburuarekin, lerro honetatik ikertzen jarraitzeko beharra dagoela uste dugu. Honela Goi Mailako Hezkuntzaren Europar Batasunak dioenarekin bat etorritz, lan mundua eta formazioaren arteko lotura handiago eta hobeagoak egitera bultzatuko gaituzte ikerketok.

Jasotze-data: 2007-5-31

Onartze-data: 2007-11-8

Abstract

The general aim of this work is to analyse how Psycho-pedagogy graduates assess their training, insertion and work situation, in the hope that this information can be used to improve skills training, work insertion, professional development for future graduates and increase the course's social projection. The study was structured along two lines: the first, empirical, section based on a questionnaire for Psycho-pedagogy graduates; the second, in a semi-structured interview with working professionals. The results obtained revolve around three axes: assessment of the training they have received, the transition process from the world of education to the world of work for graduates and finally, skills categorisation by the professionals who were interviewed.

Keywords: *Psychopedagogy. Competences. High Education. Career development.*

La finalidad general de este trabajo es analizar la valoración que realizan los/las egresados/as de Psicopedagogía de su formación, inserción y situación laboral, con el propósito de que sirva para una mejora en la capacitación, inserción laboral, desarrollo profesional de futuros licenciados/as y aumente la proyección social de la titulación. El estudio se ha estructurado en una doble vertiente: la primera, empírica, fundamentada en un cuestionario dirigido a egresados del título de Psicopedagogía; la segunda, sustentada en una entrevista semiestructurada realizada a profesionales en ejercicio. Se presentan los resultados obtenidos en torno a tres núcleos: la valoración de la formación recibida, el proceso de transición del mundo educativo al mundo laboral de los egresados y, finalmente, la categorización de las competencias por parte de los profesionales entrevistados.

Palabras clave: *Psicopedagogía. Competencias. Educación superior. Desarrollo profesional.*

L'objectif général de ce travail est d'analyser comment les diplômés en Psychopédagogie évaluent leur formation, leur insertion et situation professionnelle afin que cela serve à améliorer la formation, l'insertion professionnelle, la carrière professionnelle des futurs titulaires de licence et à améliorer la protection sociale du diplôme. L'étude s'est organisée autour de deux méthodes : la première, empirique, s'appuie sur un questionnaire adressé aux diplômés en Psychopédagogie ; la seconde, s'appuie sur l'entretien semi-structuré réalisé auprès des professionnels en exercice. Les résultats obtenus sont présentés autour de trois noyaux : l'évaluation de la formation reçue, le processus de transition entre le monde éducatif et le monde du travail des diplômés et, finalement le classement des compétences par les professionnels rencontrés.

Mots clé: *Psychopédagogie. Compétences. Éducation supérieur. Déroulement de carrière.*

BIBLIOGRAFIA

- ÁLVAREZ GONZÁLEZ, A. (1995): *Orientación Profesional*. Barcelona: Cedecs.
- BAELO, K. (2002). Innovación psicopedagógica en el contexto escolar. En Z. Martínez de la Hidalga (coord.) *Definición de perspectivas profesionales de la psicopedagogía*. Psikopedagogiako I Jardunaldiko Aktak. Deustoko Unibertsitatea. Bilbo, apirilaren 18-19.
- COLL, C. (1999). Psicopedagogía: confluencia disciplinar y espacio profesional. En C. Monereo e I. Solé. *El asesoramiento psicopedagógico: una perspectiva profesional y constructivista* (pp. 33-52). Madrid: Alianza.

- COROMINAS, E. E LSUS, S. (1998). «Transiciones y Orientación». *Revista de Investigación Educativa (RIE)*, 16 (2), 155-184.
- DEL RINCÓN IGEA, B. (2001). *Presente y futuro del trabajo psicopedagógico*. Barcelona: Ariel.
- ECHVERRÍA, B. (1997). «Inserción sociolaboral». *Revista de Investigación Educativa*, 15 (2), 21-35.
- MAIZTEGUI, C. Y SANTIBÁÑEZ, R. (2002) (Coord.). *El futuro del educador*. Bilbo: Deustoko Unibertsitatea.
- MANZANARES, A. (2004). «Competencias del psicopedagogo: una visión integradora de los espacios de actuación en la familia profesional de educación». *Bordón*, 56 (2), 289-301.
- MONEREO, C. Y SOLÉ, I. (1999). *El asesoramiento psicopedagógico: una perspectiva profesional y constructivista*. Madrid: Alianza.
- ROMERO RODRÍGUEZ, S. (1993). «Orientación para la transición de la escuela a la vida activa: aproximación conceptual y propuestas metodológicas de intervención». *Bordón*, 45 (1), 99-111.
- VILLA, A. (2002). El rol del psicopedagogo. En Z. Martínez de la Hidalga (coord.) *Definición de perspectivas profesionales de la psicopedagogía*. Psikopedagogiako I Jardunaldiko Aktak. Deustoko Unibertsitatea. Bilbo, apirilaren 18-19.
- VILLARDÓN, L. (2002). Conferencia de clausura. En Z. Martínez de la Hidalga (coord.). *Definición de perspectivas profesionales de la psicopedagogía*. Psikopedagogiako I Jardunaldiko Aktak. Deustoko Unibertsitatea. Bilbo, apirilaren 18-19.